

Вишња Станчић

Институт за политичке студије, Београд

Душан Гујаничић

Институт за политичке студије, Београд

ОДНОС ЛЕГИТИМИТЕТА И ЛЕГАЛИТЕТА: ФИЛОЗОФСКИ И ПРАВНИ АСПЕКТ*

Сажетак

Појам легитимитета један је од кључних теоријских проблема како филозофије политике, тако и филозофије права, што указује на то да концепт легитимитета у себи нужно садржи филозофски и правни аспект, па је тако потребан мултидисциплинарни приступ како би се овај појам темељно истражио и разумео. Следствено томе, појам легитимитета неодвојив је од појма легалитета (и *vice versa*) и тиче се утемељености, моралне оправданости и ваљаности правног и, шире посматрано, политичког поретка. У најопштијем смислу појам легитимитета везан је за проблем оправдања државе са моралног становишта, што даље имплицира нужну повезаност овог појма са феноменима моћи, власти и државе, са једне стране, и категоријом људске слободе, морала и вредности, са друге. У тексту се анализира однос између легитимитета и легалитета са два подједнако важна аспекта и дају се и неки упечатљиви примери сукоба ова два темељна начела уз одговарајуће закључке.

Кључне речи: легитимитет, легалитет, право, морал, државно-правни поредак, дужност, противправност.

---

* Рад је део пројекта бр. 179009, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

1. ФИЛОЗОФСКИ СМИСАО ПОЈМА ЛЕГИТИМИТЕТА

У анализи појма легитимитета делује плаузибилно поћи од давнашњег питања политике и етике, које није изгубило на актуелности и интригантности, а тиче се односа права и морала. Да ли право и морал неизбежно упућују једно на друго или су ове две нормативне сфере одвојене? Динамична историја односа ових појмова на теоријском плану сведочи нам о комплексности овог питања, као и о томе да је однос права и морала богат напетостима.

Право, као и морал, представља скуп норми; оно што, међутим, битно разликује ове две сфере јесте извор важења ових норми. Право, односно одређени законски поредак, у односу на оне који су му потчињени јесте хетерономни императив, јер представља захтев који долази споља, за разлику од аутономије моралног субјекта који сам себи прописује моралне законе. Ова дистинкција даље имплицира и разлику која се односи на могућност спровођења правних и моралних норми, односно снагу њиховог обавезивања: право, за разлику од морала, карактерише могућност присиле, која представља његово дистинктивно обележје. У том смислу може се говорити о праву као „етичком максимуму”, како је то истицао немачки теоретичар Густав Шмолер (*Gustav von Schmoller*). Са друге стране, једнако је плаузибилно посматрати право и као „етички минимум”, како то наводи немачки теоретичар права Георг Јелинек.¹⁾ Овакво схватање заснива се на чињеници да законодавни систем, по својој природи, не може да обухвати све моралне обавезе, него само одређене, као и на томе да се право задовољава спољашњим испуњењем својих норми, не захтевајући и унутрашње убеђење. Овај став изражен је у Кантовој (*Immanuel Kant*) тези да морал захтева моралност, а право само легалност.²⁾

Кључно питање остаје да ли, међутим, поред ових разлика постоји и веза између права и морала. Када се ради о одговору на ово питање издвајају се две струје. Правни и морални позитивизам представља радикално становиште по коме је исправно само оно што нам закон каже да је исправно. Представници овог правца јесу најпре Томас Хобс (*Thomas Hobbes*), Ханс Келзен (*Hans Kelsen*) и Херберт Харт (*Herbert Hart*). По њиховом схватању изворишта права нема изван законског поретка, односно не постоје метаправни темељи правног, односно политичког поретка. Самим тим, не

1) Видети у: Густав Радбрух, *Филозофија права*, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Београду, Београд, 2006, стр. 50.

2) *Ibidem*, стр. 47.

постоје, нити треба да постоје метаправни критеријуми за процењивање одређеног позитивног законодавства у односу на апсолутне моралне вредности.

Супротно оваквом схватању, право и морал нису две одвојене нормативне сфере, него се морал посматра као сврха права, односно основ његовог обавезујућег важења.³⁾ У том смислу право представља, бар у једном свом аспекту, средство остварења моралних вредности. Овакав став осликан је у прегнантној формулацији чувеног немачког теоретичара права и политичара Густава Радбруха (*Gustav Radbruch*) која гласи: „Право је стварност чији је смисао да служи правди.”⁴⁾ Индикативно је поменути контекст у коме је овај аутор изнео овакву тезу: иако је најпре био поборник правног позитивизма, Радбрух је, после страшних искустава која је са собом донела појава нацизма и избијање Другог светског рата, модификовао своје становиште.⁵⁾

Искуство нацизма представља флагрантни пример који сведочи о латентној могућности дискрепације између легалитета и легитимитета. Наиме, слепо и некритичко придржавање норми постојећих закона (уколико се не разматра и не доводи у питање њихов садржај), може довести до угрожавања основних људских права и слобода. Нацистички режим Трећег Рајха задовољавао је критеријуме легалитета, али не и легитимитета (уколико прихватимо концепт легитимитета који је шири од Веберовог, о чему ће касније бити речи). У том смислу илустративни су оксиморони које је Радбрух сковао – *законско неправо* и *надзаконско право*, наглашавајући како одређени законски поредак може бити неисправан упркос свом позитивном важењу.⁶⁾

„Дакле, оно што је формално посматрајући легално не мора бити и легитимно и обрнуто, нешто што делује као оправдано или прихватљиво не мора истовремено бити у складу са законом.”⁷⁾

3) *Ibidem*, стр. 50.

4) Цитирано према: *Енциклопедија политичке културе*, Савремена администрација, Београд, 1993, стр. 588.

5) Занимљиво је и значајно поменути да је Радбрух био сведок ових бурних друштвено-политичких догађаја, не само из позиције „кабинетског филозофа”, него и као неко ко је био актер, односно вршилац одређене политичке функције. Наиме, овај чувени теоретичар био је министар правде у раном периоду Вајмарске републике, у току 1921-1922. године, као и током 1923. Након доласка Хитлера на власт 1933. године, бива протеран са немачког универзитета, на који се враћа тек након завршетка Другог светског рата 1945. године.

6) *Ibidem*, стр. 588.

7) Душан Гујаничић, „Легитимитет у политичком животу Србије - једно виђење“, *Национални интерес*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 01/2013, стр. 248.

Овај став иде у прилог тези да је правни позитивизам, и поред својих предности у виду настојања да се избегне идеолошка злоупотреба права инсистирањем на његовој вредносној неутралности, подложен критици. У том смислу остају да одзвањају следеће Радбрухове речи: „Својим уверењем да 'закон је закон', позитивизам је разоружао немачки правнички сталеж против закона са самовољном и злочиначком садржином. При том, позитивизам уопште није у стању да властитом снагом образложи важење закона.”⁸⁾

Теорија природног права представља учење према коме, на супрот учењу правног позитивизма, постоје одређена права која важе независно од датог законског поретка, и у том смислу су *природна, неотуђива и универзална*. Њих поседујемо на основу саме чињенице да постојимо као људска бића. Сходно томе, она се не стичу и не представљају поклон држави, па самим тим не можемо ни да их изгубимо на основу контингентне чињенице да су одређеним позитивним законодавством укинута. Људска права резултат су историјске борбе против неограничене и самовољне владавине.⁹⁾

Summa summarum, разматрање односа права и морала може послужити као основа за разматрање односа легалитета и легитимитета. Једно од централних питања, како филозофије политике, тако и филозофије права, јесте – у каквом су односу ове две категорије. „*Легалитет* означава законитост, односно поступање у складу са важећим законским и правним нормама уопште. С друге стране, *легитимитет* преваходно значи прихватљивост, допуштено, оправданост и слично. Из овога недвосмислено произилази да легалитет има претежно формалну димензију... независно од тога какве су дотичне норме. С друге стране, врло често није лако, односно по правилу је то увек теже него код легалитета, установити које понашање или поступање је легитимно или није.”¹⁰⁾

Иако етимолошки сродне категорије (обе имају у свом корену *lex* - закон), термин *легитимитет* у себи има још једну дистинктивну димензију – *lege intimus*, која означава *закон који нам је присан, интиман*. Дакле, легитиман поредак је онај који грађани прихватају из уверења у његову оправданост, корисност, ваљаност, праведност... У том смислу Радбрух наглашава да не треба „сваку

8) Цитирано према: *Енциклопедија политичке културе, op. cit.*, стр. 589.

9) Милорад Ступар, *Филозофија политике - Античко и модерно схватање политичке заједнице*, Институт за филозофију и друштвену теорију, „Филип Вишњић”, Београд, 2010, стр. 54.

10) Душан Гујаничић, „Легитимитет у политичком животу Србије - једно виђење“, *op. cit.*, стр. 248.

државну вољу у форми закона признати као право.”¹¹⁾ Постојећи закони могу представљати израз арбитрарне воље властодржаца, што указује на то да правни позитивизам и правни реализам носе са собом опасност да „право постане инструмент пуке моћи или голе силе.”¹²⁾

Приликом разматрања односа појма *легалитета* и *легитимитета*, чини се да је неизбежно поменути приступ чувеног немачког теоретичара Макса Вебера (*Max Weber*). У својој инспиративној књизи *Привреда и друштво* Вебер наводи три типа легитимности: *традиционалну, харизматску и рационалну власт*.¹³⁾ Једнако релевантна опсервација, која такође не престаје да буде предмет дебате, јесте и његова теза по којој се, на основу онога што он сматра легитимним модерним поретком, „легитимност изводи из легалности, односно, легитимност се правно позитивистички своди на легалност.”¹⁴⁾ Када је реч о односу легалитета и легитимитета можемо се сложити са закључком Милорада Ступара: „Од Вебера треба преузети увид у то да легалитет има везе са легитимношћу, али, у критичком осврту на Вебера треба такође истаћи да се легитимност не може свести на легалност.”¹⁵⁾

На основу изнетих разматрања можемо извести закључак да је концепт легитимитета који је шири од Веберовог и који се темељи на универзалним моралним вредностима и људским правима плаузибилнији.¹⁶⁾ Правни и политички поредак нису легитимни уколико сва права и слободе које они остварује и штите нису изведени из, као ни сведени на позитивно законодавство, него представљају њихов вредносни темељ. Захваљујући овоме, као и чињеници да је сам концепт легитимитета мењао своју вредносну основу током историје, легитимитет није лако ухватљива категорија. Све ово наводи на закључак да концепт легитимитета није и не може бити заувек и коначно дата политичка формула односа између државне власти и оних који су јој потчињени, него представља перпетуирани процес.

11) Цитирано према: *Енциклопедија политичке културе, оп. cit.*, стр. 589.

12) *Ibidem*, стр. 589.

13) Видети детаљније о овоме у: Милорад Ступар, *Филозофија политике - Античко и модерно схватање политичке заједнице, оп. cit.*, стр. 44.

14) *Ibidem*, стр. 45.

15) *Ibidem*, стр. 47.

16) Овде, наравно, остаје проблем моралног разилажења, који даље имплицира проблем етичког и културног плурализма, који се, најзад, своди на један од најинтригантнијих и најрелевантнијих филозофских проблема - проблем нормативног релативизма. Видети детаљније о овоме у: Вишња Станчић, „Проблем моралног разилажења - етички и културни релативизам”, *Култура полиса*, год. IX (2012), бр. 19, стр. 51-61.

2. ОДНОС ЛЕГАЛИТЕТА И ЛЕГИТИМИТЕТА – ПРАВНИ ПОГЛЕД

У другом делу овог рада нешто већа пажња ће бити посвећена разматрању појму легалитета, једном од оних базичних појмова правне науке. „Легалитет је најважније од свих правних начела јер обезбеђује да држава и право буду усклађени системи, како унутар себе, тако и међусобно.“¹⁷⁾ Реч је заиста о принципу без чијег постојања се не може ни замислити ниједан државно-правни поредак, независно од степена његове изграђености, унутрашње демократичности и карактера самог политичког режима. Наравно, првенствена претпоставка за постојање овог темељног начела је постојање хијерархије правних аката у оквиру које се мора знати тачно место сваког од њених саставних делова. Начело легалитета је једна сложена категорија која се изражава у два облика, формалном и материјалном. Начело легалитета у формалном смислу значи да нижи правни акти морају бити у сагласју са актима веће правне снаге у погледу испуњености формалних услова, односно доносиоца акта, његове форме и поступка који мора бити поштован. С друге стране, принцип легалитета у материјалном смислу подразумева да акт мање правне снаге садржински мора бити сагласан акту веће правне снаге.

У теорији права је старо питање односа између легалитета и легитимитета. Иако се ради, како је већ речено, о два појма који имају идентичан етимолошки корен, суштинска разлика између њих је нешто што заокупља многе теоретичаре друштвених, а поготово правних наука, разуме се. Легитимно у основном смислу значи оно што је оправдано, прихватљиво, нормално, очекивано. Већ из самог одређења овог појма види се његов незаобилазни елемент који се односи на потребу субјективне процене једног понашања, институције или акта као легитимног или не. Тако на пример, током ранијих векова историјско оправдање државне власти односно политичког режима се разликовало у зависности од његове природе. Јер, „док је ауторитет сваке конзервативне власти укорењен у начелу легитимитета, што значи да се њен правни извор налази у Богу или у Богом, односно предањем, лично назначеним властодршцима, ауторитет либерално схваћене власти једнак је легалитету. Овде су правни извор власти устав и закони.“¹⁸⁾

17) Владан Кутлешкић, *Основи права*, Службени лист СРЈ, Београд, 2005, стр. 187.

18) Љубомир Тадић, *Традиција, легитимност и револуција*, Службени гласник, 2007, стр. 190.

О постојању легалитета у пуном смислу те речи у оквиру модерних правних поредака се може говорити тек од крупних друштвених промена у другој половини XVIII века, у првом реду након америчке и поготово Велике француске револуције 1789, који су означили победу либералних начела, идеју владавине права и заштиту основних људских права и слобода. Темељни акт на коме је успостављен целокупан нови друштвени поредак је била Декларација о правима човека и грађанина (*Déclaration des droits de l'homme et du citoyen*). Наиме, овај политичко-правни акт, снажно инспирисан новом филозофијом просветитељства (*Lumières*) је успоставио одређени број начела која се и данас, на овај или онај начин, у ужем или ширем тумачењу примењују у оквиру француског државно-правног поретка. Једно од њих је садржано у члану 6. где се каже да је „закон израз опште воље“. Ово начело је било толико дословно схваћено у Француској практично све до друге половине XX века и успостављања Пете републике, да је било готово незамисливо у овој земљи више од једног и по века правно довести у питање било шта што у форми закона изгласа парламент, као највиши израз „суверене воље народа“. Тако су у Француској свемоћ парламента и недодирљивост закона ишли фактички руку под руку, где ни устав као номинално највиши правни акт није истински могао да успостави своју логичну превласт.

Велику, па готово да није претерано рећи и револуционарну промену код поштовања начела легалитета је донела институција уставног судства. Први уставни суд у историји је створен 20-их година XX века у Аустрији са Хансом Келзенем, творцем чувене „чисте теорије права“, као главним инспиратором. Наиме, до настанка уставног судства није постојао апсолутно ниједан начин да се и формално и суштински обезбеди превласт устава као највишег правног акта над свим осталим актима у правном поретку. Устав јесте био и до тада номинално највиши правни акт, али ниједан државни орган се није посебно старао о његовој заштити и поштовању. Чак ни у данашње време „контрола уставности није универзална институција, премда је осетно проширена после Другог светског рата.“¹⁹⁾ Куриозитета ради, вреди навести чињеницу да је од свих бивших комунистичких земаља Југославија била та која је прва увела уставни суд и то 1963. године.

С обзиром на стару истину да је живот увек маштовитији од права, није тешко замислити бројне и разноврсне облике нелегитимног понашања у свакодневном животу кад је реч о примени

19) Ратко Марковић, *Уставно право и политичке институције*, Службени гласник, Београд, 2000, стр. 638.

закона или других прописа. Наиме, „позната је политичка техника ублажити један интерес доношењем закона, а задовољити супротан интерес тако што се закон, углавном, неће примењивати“.²⁰⁾ Овакво, неретко политичко поступање у многим земљама света отвара питање квалификације наведеног понашања. Јер, ако се један закон донесе а онда и не примењује рекло би се да се у једном таквом понашању срећу истовремено и нелегално и нелегитимно деловање оног чија је дужност да у конкретним случајевима примени закон. Другим речима, непримењивање закона кад постоји потреба и, још важније, обавеза за тим не може бити ни законито нити прихватљиво и оправдано, односно легитимно.

С друге стране, једно врло важно, по нашем мишљењу како практично тако и теоријско питање је како да појединац поступи у случају када затекне пред собом противправан акт? Да ли да предузима неки облик самопомоћи и тиме покуша да исправи нелегалност дотичног акта и његово дејство или да му својим трпљењем и пасивним понашањем додели фактички својеврсни легитимитет? Како истиче велики српски правник Ђорђе Тасић „појединац се понекад мора покорити заповести власти иако је она противправан акт, зато што јој није констатована противправност“.²¹⁾ Ово је типичан случај када могу доћи у сукоб начело легалитета и питање легитимитета једног акта, у овом случају извршеног од стране државне власти. Наиме, оцена законитости једног акта се увек обавља у складу са одговарајућом, унапред прописаном процедуром која својим врло често строгим захтевима формалности настоји да обезбеди одговарајућу и исправну оцену легалности дотичног акта. Легитимитет, пак, са своје стране није категорија чије утврђивање подлеже било каквој формалној процедури, односно ствар је у доброј мери субјективне процене. Лако се може замислити ситуација у којој неки акт државне власти очигледно незаконит (или неуставан), али и поред тога није спроведен поступак за утврђивање незаконитости. Здраворазумски посматрано, очекивано би било да грађанин одбије покорност очито нелегалном (а самим тим и нелегитимном акту, ако се ради о класичној ситуацији), али онда би он сам допринео кршењу закона, јер би се противправно оглушио о потребу поштовања прописане процедуре за утврђивање евентуалне незаконитости или неуставности. То би довело до постављања старог и важног питања: у случају сукоба ова два

20) Лон Фулер, *Моралност права*, Правни факултет Универзитета у Београду, 2001, стр. 172.

21) Ђорђе Тасић, *Проблем оправдања државе - увод у правне науке*, Службени лист СРЈ, 1995, стр. 56.

темељна начела којем од њих треба дати предност? Разлози *правне сигурности* би свакако налагали да се недвосмислено предност да начелу легалитета, као нечему што је објективно проверљиво и формално утврдљиво. Међутим, ако би се у дотично питање укључиле неке друге, ванправне димензије (рецимо вредносна), онда питање може добити на својој комплексности. Опет, додуше више на теоријском него на неком реалном, свакодневном нивоу, „може постојати етичка дужност појединца да се покорава држави и онда кад се не слаже са једном њеном одређеном заповешћу“.²²⁾ У том контексту врло је занимљив пример чувеног античког филозофа Сократа који је сматрао да је његова морална обавеза да прихвати неправедну пресуду атинског суда која га осуђује на смрт, јер се радило о легалном органу његове сопствене државе. Наравно, јасно је да за постојање једног оваквог, највишег могућег осећаја етичке дужности треба да постоји код појединца ванредно изражена самосвест, врло ретка у историји а и готово ишчезла у савременој епохи. Исто тако, један од историјских момената где се на врло упечатљив начин поставило питање односа између легалитета и легитимитета је био Други светски рат, конкретно небројено сурови извршени нацистички злочини. У сврху суђења немачким злочинцима успостављен је Нирнбершки трибунал 1945, где је после отприлике годину дана суђења на смртне и дуже временске казне осуђено неколико десетина политичких и војних главешина Хитлеровог режима. Само стварање овог трибунала је у старту могло бити правно спорно, јер није извршено на темељу аката неке универзалне организације (УН су основане исте године, а Друштво народа практично ликвидирано Другим светским ратом), већ искључиво политичким договором четири победничке савезничке силе (СССР, САД, Велика Британија и Француска). Међутим, „учињени злочини од стране нациста...који су по својој суровости и размерама превазишли све оно што је до тада у историји човечанства било познато... дали су, ако не легалност, онда легитимност овом Трибуналу.“²³⁾ Историјски значај овог суђења се огледа у томе што је у великој мери поставио темеље међународног кривичног права кроз тзв. Нирнбершке принципе. Више се није могло као изговор и олакшавајућа околност узимати чињеница да се „деловало само по наређењу“ и „у оквиру правног поретка“, што је истицао један број нацистичких главешина. Поставило се наиме и отворено питање морално-вредносне димензије једног правног поретка, који се није

22) Ђорђе Тасић, *op. cit.*, стр. 80.

23) Стојановић Зоран, *Међународно кривично право - скрпита*, Досије, Београд, 2002, стр. 94.

смео свести на голи правни позитивизам и строго поступање по формалним прописима и заповестима.

На који начин се посебно може допринети легитимитету неке правне норме, на пример закона као акта с којим се грађани најчешће сусрећу у свакодневном животу? Верујемо да ту као својеврсни одговор није нимало изгубила на актуелности Монтескијеова мисао по којој „закони морају бити толико својствени народу због којег се и доносе, да би у супротном била велика случајност да закони једног народа одговарају неком другом народу.“²⁴⁾ И заиста, небројено пута се показало да и поред евентуалне припадности истој цивилизацији и културне сродности, сваки народ је довољно специфичан за себе да је неопходно да се његов специфичан „народни дух“ (*Volksgeist*) и истинске народне потребе верно и пажљиво уобличи адекватним законима.

2.1. *Случај Србије*

Када говоримо о општем односу нашег народа према поштовању правних норми и његовој правној свести уопште, онда је лако закључити и стручњаку и лаику да тај однос и та свест нису на потребном нивоу једног народа европске цивилизације у 21. веку. Сматрамо да један део проблема лежи у понашању његовог политичког (и сваког другог) вођства кроз историју, које само није било неки нарочити узор у том смислу. Јер „ма колико да су се тешко навикавали на законе и уредбе сопствене државе, Срби су одувек показивали различито држање и одношење према праву и законима, у зависности од понашања својих вођа и владара, а нарочито од тога да ли су и сами вођи искрено примали и поштовали државне законе“.²⁵⁾ Оваква констатација нас наводи на помисао да је легитимитет правних норми (и читавог државно-правног поретка уосталом) у очима народа у великој мери зависио од односа који су сами властодршци имали према правном поретку у целини. А бројни су примери, нажалост, из наше новије и старије историје да је тај однос углавном био далеко од прихватљивог и нормалног и да су чак властодршци у великом броју случајева својим поступањем заобилазили, изигравали, па чак и отворено кршили закон. Логично је да онда од обичног грађанина се може чути питање: Ако закон не поштује власт и носиоци државних функција (другим речима утицајни и моћни) зашто би то онда била наша обавеза? Јер, не треба заборавити да је „правна функција основ за све друге

24) Charles Montesquieu, *De l'esprit des lois*, Flammarion, Paris, 2008, стр. 67.

25) Милан Матић, *О српском политичком обрасцу*, Службени лист СРЈ, Институт за политичке студије, 2001, стр. 126.

државне функције,²⁶⁾ те да ако носиоци власти и представници државе ту значајно и у континуитету затаје, тешко се може говорити о нарочито легитимној власти.

У историји, и светској и нашој, су остали познати неки, често невероватни покушаји да се накнадним деловањем обезбеди легитимитет на пречац претходно извршеном, по правилу, незаконитом понашању. Тако на пример, у Србији је забележен случај када је краљ Александар Обреновић извршио државни удар 1893. године, прогласивши се пре времена пунолетним и збацивши дотада владајуће намесништво уз именовање нове владе. Тај свој потез он је објаснио „тима што је устав био угрожен, грађанска права Срба доведена у опасност и уставни положај Народног представништва јако понижен.“²⁷⁾ Тачније, непостојање или мањкавост легалитета у овом случају (и то кршењем највишег правног акта!) се настојао надоместити накнадном (квази)легитимизацијом претходног, незаконитог поступања. Сличних примера је пуна, како наша, тако и светска историја.

У новије време пак, упечатљив иако недовољно запажен случај у стручној јавности, се односи на усвајање државне химне Божје правде. Ова химна је званично усвојена са уставом Србије из 2006. године, иако и поред њене несумњиве популарности у једном делу становништва²⁸⁾, није било никакве јавне расправе нити алтернативних предлога. Не треба да заборавити да на референдуму 1992. године ова композиција (као ни њена алтернатива „Марш на Дрину“) није добила потребну већину. Овако, без икакве расправе и разматрања евентуалних алтернатива, поступљено је приликом одређивања химне по принципу „узми или остави“, те услед тога би се начелно могао упутити приговор окрњеног легитимитета, наравно без икаквог улажења у расправу о склоностима и субјективном односу према наведеној композицији.

***

Теоријска расправа о легитимитету, иако траје готово од самих почетака политичке филозофије, као и правне теорије, није дошла свој коначни епилог. Штавише, чини се да ово питање и прин-

---

26) Ђорђе Тасић, *op. cit.*, стр. 42.

27) Драгош Јевтић, Драгољуб Поповић, *Народна правна историја*, Савремена администрација, 2000, Београд, стр. 144.

28) Али и њене много мање популарности код делова средње, а поготово старије генерације људи у Србији (који су расли у неким ранијим временима и режимима), што је често видљиво код неких јавних, нпр. спортских манифестација.

ципијелно није могуће дефинитивно и једном за свагда разрешити на појмовном, а самим тим ни на практичном плану. Разлог томе лежи у чињеници да се свака расправа о легитимитету у крајњој линији, бар једним својим делом, своди на аксиолошку раван. Када се, међутим, ради о вредностима и свету људских ствари, коначан одговор није могуће дати.

С друге стране пак, кад је о легалитету реч, рекли бисмо да што је могућност остваривања легалитета већа у оквиру једног државно-правног поретка, то је и степен његовог легитимитета самим тим већи. Тамо где не влада потребан склад међу правним правилима и где постоји хаотична неуређеност различитих елемената правног поретка, а то свакако подразумева и правну несигурност за било ког грађанина, не може се онда од њега нужно очекивати да својим примереним понашањем легитимизује дотични поредак.

ЛИТЕРАТУРА

- Гујаничић Душан, „Легитимитет у политичком животу Србије - једно виђење, *Национални интерес*, бр. 1/2013, Институт за политичке студије, Београд.
- Енциклопедија политичке културе*, Савремена администрација, Београд, 1993.
- Јевтић Драгош, Поповић Драгољуб, *Народна правна историја*, Савремена администрација, Београд, 2000.
- Кутлешки Владан, *Основи права*, Службени лист СЦГ, 2005.
- Марковић Ратко, *Уставно право и политичке институције*, Службени гласник, Београд, 2000.
- Матић Милан, *О српском политичком обрасцу*, Службени лист СРЈ, Институт за политичке студије, 2001.
- Montesquieu Charles, *De l'esprit des lois*, Flammarion, Paris, 2008.
- Радбрух Густав, *Филозофија права*, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Београду, 2006.
- Станчић Вишња, „Проблем моралног разлижења - етички и културни релативизам“, *Култура полиса*, год. IX (2012), бр. 19.
- Стојановић Зоран, *Међународно кривично право - скрипта*, Досије, Београд, 2002.
- Ступар Милорад, *Филозофија политике - античко и модерно схватање политичке заједнице*, Институт за филозофију и друштвену теорију, „Филип Вишњић“, Београд, 2010.
- Тасић Ђорђе, *Увод у правне науке - проблем оправдања државе*, Службени лист СРЈ, 1995.
- Фулер Џон, *Моралност права*, Правни факултет Универзитета у Београду - Центар за публикације, 2001.

Visnja Stancic, Dusan Gujanicic

**THE RELATION BETWEEN LEGITIMACY AND
LEGALITY: PHILOSOPHICAL AND LEGAL VIEW**

Resume

The theoretical debate about the relation between these two fundamental notions is one of the very popular subjects between many scientists in the field of social studies. Although legitimacy and legality have the same etymological root, the differences always remain if we take into account the fact that legitimacy is principally based on the subjective evaluation, while on the other hand legality is a category which is based only on the formal procedure with very strict law rules. One behaviour can easily be admitted from the legal point of view, but also in terms of legitimacy rather unacceptable at the same time. There are very numerous cases in the history where the worst forms of illegal actions, even the crimes, were tried to be justified by the so-called reasons of legitimacy. A legal order that pretends to be legitimate for its citizens must contain some real values which should allow to all of citizens to see their basic rights and freedoms guaranteed and protected. The debate about the relation between legitimacy and legality will probably never be finished because of the impossibility to establish only one base of the legitimacy for all time, given that legitimacy is a notion which has necessarily an axiological dimension. On the other hand, more is possible to protect legality within a constitutional order, more we can say that order in question is justified from the point of view of legitimacy.

Key words: legitimacy, legality, law, morality, constitutional order, duty, illegality.

---

* Овај рад је примљен 19. августа 2014. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 03. септембра 2014. године.